

STAPPENPLAN

Speels & natuurrijk schoolplein

Introductie

Bij het vernieuwen van een schoolplein komt behoorlijk wat kijken. Met dit stappenplan helpen we je op weg, door het hele proces in kleine stapjes toe te lichten en praktische tips te geven.

Een idee voor het nieuwe plein begint met inspiratie. Daarom vind je op de eerste pagina's inzichten op het gebied van vergroenen, buitenles en samen spelen.

INSPIRATIE	2
STAP 1: Voorbereiding	6
STAP 2: Start	7
STAP 3: Analyse en Ideeën	10
STAP 4: Ontwerp	13
STAP 5: Uitvoering	18
STAP 6: Gebruik	21

SPEELSE & NATUURRIJKE SCHOOLPLEINEN

Inspiratie: VERGROENEN

Veel schoolpleinen in Nederland bestaan nog voor het grootste gedeelte uit tegels, met enkele vaste speeltoestellen die slechts één functie hebben zoals schommelen, wippen of glijden. Niet alleen ziet het plein er vaak wat troosteloos uit, het biedt ook niet de ideale speel- en leerkansen die kinderen nodig hebben om zich te ontwikkelen, even uit te razen of weer op te laden. In dit whitepaper lees je hier meer over. Het schoolplein (flijk) vergroenen brengt hier verandering in. Denk hierbij aan het aanbrengen van zand, bomen, struiken, bloemen, speelwater, een vijver, dieren, een moestuin en beschutte natuurlijke plekjes.

Groene schoolpleinen kunnen op veel verschillende manieren worden ingericht, 'het' groene schoolplein bestaat dus niet. Wel weten we dat kinderen in hun ontwikkeling het meeste baat hebben van groen op het schoolplein als in het ontwerp rekening gehouden is met bepaalde elementen.

Waarom een groene inrichting van het schoolplein?

Dit is wat groen doet:

- **Gevarieerde spel- en leeractiviteiten:** een schoolplein met veel groen stimuleert zowel actief bezig zijn als samen spelen, werken en leren, grenzen verleggen, creativiteit, ontdekken en onderzoeken en zorg dragen voor de natuur.
- **Zintuigelijke stimulatie & leren met je hele lijf:** op een schoolplein met veel groene elementen valt van alles te zien, horen, ruiken, voelen en proeven. Hierdoor wordt het beleven van het groen optimaal gestimuleerd wat de zintuigen stimuleert en spelen en leren met het hele lijf bevordert.
- **Herstel en ontspanning:** een groen schoolplein biedt positieve condities voor ontspanning, herstel en leren.
- **Biodiversiteit:** een groen schoolplein biedt een grote diversiteit aan voedsel, water, leef-, nestel en schuilplekken voor dieren. Gebruik zoveel mogelijk inheemse beplanting. Deze planten groeien beter in het Nederlandse klimaat. En ze bieden voedsel en een thuis voor insecten en dieren.
- **Klimaatbestendigheid:** het groen op het schoolplein biedt schaduw en verkoeling en het kan hevige regenbuien beter verwerken.

Meer weten? Vraag het whitepaper 'De waarde van een natuurlijke, gezonde buitenruimte rond scholen' (augustus 2021) op bij Jantje Beton of IVN.

- INSPIRATIE
- Vergroenen
- Buitenles
- Samen spelen
- STAP 1: Voorbereiding
- STAP 2: Start
- STAP 3: Analyse en Ideeën
- STAP 4: Ontwerp
- STAP 5: Uitvoering
- STAP 6: Gebruik

Tips voor jullie schoolplein

Zo kun je aan de slag:

- Ga op zoek naar **scholen in de buurt** met een schoolplein met veel natuurlijke elementen. Vraag aan de leerkrachten (en kinderen) wat ze leuk vinden, wat ze zien in het speelgedrag, maar ook naar wat het qua beheer en onderhoud betekent. Wat zijn de voor- en nadelen van verschillende ondergronden (zand, houtsnippers, halfverharding) en hoe houden verschillende plantensoorten het?
- Bedenk wat voor **soort 'groen'** het beste bij jullie school past. Wil je de planten en bloemen 'netjes' houden of ga je juist voor een wat wildere uitstraling? Bedoel je met 'groen' een grote moestuin en groene paadjes en verstopplekjes of eigenlijk meer een 'bruin' avonturenland met zand, schors en stammetjes? Zoek plaatjes op internet (evt. ook van wat je juist níet wil) en ga daarmee op zoek naar een passende ontwerper/hovenier.
- Bekijk als onderwijsteam jullie schoolplein **als het buitenlokaal van de school**. Welke elementen zou je willen terug zien om er (natuur) les te geven? En wat is er qua inrichting nodig om te zorgen dat gebruik van het schoolplein niet zorgt voor overlast voor de klassen die binnen les hebben.
- **Neem een groepje kinderen mee** naar een natuurspeeltuin om ze te laten ontdekken wat er allemaal kan en inspiratie te bieden. Sommige kinderen hebben misschien nog nooit in een boom geklommen, een hut gebouwd of een moestuin gezien. Dan blijf je bij het ophalen van ideeën al snel bij voetballen en tikkertje hangen.
- Door samen met kinderen **maquettes met natuurlijke materialen** te maken (zand, takjes, blaadjes, steentjes) en door inspiratieplaatjes te laten zien van groene speelplekken, zullen de kinderen eerder geneigd zijn ook groen mee te nemen in hun ontwerpideeën. Zo voorkom je dat ze vooral maken of tekenen wat ze aan toestellen kennen.

- Niet alle tegels hoeven er in één keer uitgehaald te worden. **Begin met een stukje** en met bijv. een paar moestuinbakken, een stapel takken om hutten mee te bouwen of houd een kweekwedstrijd met zonnebloemen. Zo ontdek je wat voor jullie werkt en kun je vanuit daar verder vergroenen.
- **Ga naar buiten!** Ook het nog grijze schoolplein biedt vaak al zat kansen om buiten les te geven. Til eens een tegel op en zoek naar beestjes. Kijk in de lucht of ga nét buiten de grenzen van het plein op zoek naar natuur. Ook zo ontdek je wat je voor de les mist op het huidige plein.

- INSPIRATIE
- Vergroenen
- Buitenles
- Samen spelen
- STAP 1: Voorbereiding
- STAP 2: Start
- STAP 3: Analyse en Ideeën
- STAP 4: Ontwerp
- STAP 5: Uitvoering
- STAP 6: Gebruik

Inspiratie: BUITENLES

Vaker buitenles geven of dit stimuleren op jouw school? Een buitenlesplek bestaat uit verschillende elementen die het geven van buitenlessen makkelijker en leuker maken. Bovendien zorgt een inspirerende buitenlesplek voor een positief effect op het concentratievermogen en de leerprestaties. Met deze tips voor de schoolpleininrichting zorg je dat jullie schoolplein nog geschikter is als verlengd klaslokaal.

Tips voor jullie schoolplein

Met deze ideeën kun je dagelijks naar buiten:

- Een **vast uitlegpunt** zorgt voor overzicht en structuur, zoals de rand van de zandbak, een buitenlokaal of een plek in de buurt van een herkenbaar object (een grote boom of een picknicktafel). Dit zorgt voor rust in de les en op deze plek kan, bijvoorbeeld door middel van een kring, iedereen jou verstaan. Je creëert ook makkelijk zelf een uitlegpunt door met een stok of met krijt een cirkel in het zand of op de grond te tekenen.
- **Vaste inrichtingselementen** die voor verschillende lessen te gebruiken zijn, zijn een mooie toevoeging aan het schoolplein. Denk aan cijfers op een muur, moestuinbakken, een wereldkaart op het plein, markeringen op het plein of oppervlaktes die als schrijf ondergrond gebruikt kunnen worden. Vergeet ook niet vaste groene elementen, zoals boomstammen, greppels, een grasveld of een heuvel. Het is praktisch als een bepaalde markering voor meerdere doeleinden te gebruiken is.
- **Natuur** is een onmisbaar onderdeel van een goede buitenleslocatie, vanwege de positieve impact op het welzijn van de leerlingen. Ze waarderen het schoolplein niet alleen beter, ook kunnen ze zich,

zelfs nog na de buitenles, beter concentreren. Bovendien stimuleert een groen schoolplein creativiteit en beweging en wordt er op een groen schoolplein minder gepest. Voorbeelden van natuur op schoolpleinen zijn een moestuin of een schooltuin, maar ook bosjes die je met de school aanplant en verzorgt zoals een *Tiny Forest* of een *Voedselbosje*.

- Naast de vaste elementen op je schoolplein, kunnen **losse materialen** je les ondersteunen. Denk hierbij aan krijt, klembordjes, een bal, bakjes, dobbelstenen. Dit kunnen materialen zijn die je in de klas gebruikt of bijvoorbeeld tijdens de gymles. Het mooiste is als je de materialen voor verschillende doeleinden kan inzetten, bijvoorbeeld ook in de pauze tijdens het spelen. Vergeet ook niet om je heen te kijken voor natuurlijke materialen: misschien liggen er veel bladeren of takken die gebruikt kunnen worden.

Geld of spullen nodig voor een gave buitenlesplek?

Jantje Beton nodigt jullie school uit om met één of meer groepen mee te doen aan de Jantje Beton Collecte, die elk jaar in maart plaatsvindt. 50% van de opbrengst is voor de school en 50% is voor projecten van Jantje Beton. Zo ontvangt de school niet alleen extra inkomsten voor buitenlesactiviteiten, maar draagt de collecte ook bij aan (burgerschaps)vorming van leerlingen! Kijk op jantjebeton.nl/collecte

En wist je dat IVN een eigen webwinkel heeft? Hier kun je loeppotjes, thermometers, schepnetjes en alle benodigdheden voor een moestuin vinden. En natuurlijk zoekkaarten om vogels, insecten, planten en bomen te identificeren met je leerlingen. Kijk op winkel.ivn.nl

TIP: Alles over buitenles geven

Liever meteen naar buiten en op zoek naar inspiratie voor het maken of geven van buitenlessen? Kijk dan verder op www.buitenlesdag.nl. Je vindt hier tips om zelf binnenlessen om te vormen én meer dan honderd uitgewerkte buitenlessen.

- INSPIRATIE
- Vergroenen
- Buitenles
- Samen Spelen
- STAP 1: Voorbereiding
- STAP 2: Start
- STAP 3: Analyse en Ideeën
- STAP 4: Ontwerp
- STAP 5: Uitvoering
- STAP 6: Gebruik

Inspiratie: SAMEN SPELEN

Het schoolplein hoort een plek te zijn waar alle kinderen lekker kunnen spelen en kunnen leren. Dat is niet voor alle kinderen vanzelfsprekend. Bijvoorbeeld omdat een kind niet mee kan doen omdat het in een rolstoel zit. Of omdat alle drukte sommige kinderen veel te veel wordt. Probeer bij het ontwerp rekening te houden met verschillende manieren van spelen en kijk waar je het samen spelen kunt bevorderen.

Tips voor jullie schoolplein*

Zo bevorder je het samen spelen op het schoolplein:

- Zorg voor een aantal **rustige plekje**s op het schoolplein, waar geen ballen rondstuiten of kinderen op fietsjes langs racen. Dat kan een plek zijn met bijvoorbeeld een huisje of zitplekje waar kinderen zich even terug kunnen trekken. Met struiken, bloemen of paaltjes zorg je voor beschutting. Zo'n plek kan een goede speelaanleiding zijn om te ontdekken of fantaseren.
- Zorg dat kinderen niet direct in de drukte stappen zodra ze de school uitlopen. De **overgang van het klaslokaal naar het plein** kan best heftig zijn. Met een 'zachte', rustige overgang kunnen kinderen zich beter instellen op de nieuwe situatie.
- Een goed ingericht schoolplein heeft **verschillende zones** voor verschillende soorten spel. Dat zorgt er bijvoorbeeld voor dat voetbal niet het hele plein in beslag neemt en kinderen die niet mee willen of kunnen doen in een hoekje weggedrukt worden. Zorg dat het duidelijk is waar de ene zone begint en de ander eindigt. Dat kan met paden, doorgangen, poorten of juist met muurtjes. Ook deze elementen kunnen de fantasie prikkelen of op een andere manier gebruikt worden voor het spel.

- De **ondergrond** van een speelaanleiding is erg bepalend voor de toegankelijkheid ervan. Los zand of houtsnippers maken een speelaanleiding lastig bereikbaar voor kinderen die slecht ter been of visueel beperkt zijn. Zorg ervoor dat er (ook) obstakelvrije, brede en harde paden zijn, ook door het groen.
- Kinderen vinden het leuk om zich te kunnen **verstopp**en, maar houden er ook van te kunnen **overzien** wat er allemaal gebeurt en waar ze (nog meer) kunnen spelen. Zorg voor een goede balans tussen overzicht en verstopp
- Voor kinderen in een rolstoel is **rijden gelijk aan spelen**. Andere kinderen houden van rennen, stappen of fietsen. Parcourtjes, een ren/rolbaan of een houten benzinepomp: met kleine aanleidingen kom je al een heel eind.
- Zorg er bij klimtoestellen voor dat er **moeilijke en makkelijke manieren** zijn om te klimmen en er ook **op de grond** speelmogelijkheden zijn. Bijvoorbeeld iets waar je onderdoor kunt rijden of een hutje onder het platform. Zo kunnen kinderen zelf kiezen wat ze willen doen en welke uitdaging bij hen past.
- Zorg er bij zand en water (of een modderkeuken) voor dat kinderen er ook met een rolstoel bij kunnen komen en de **hoogte** aansluit, zodat je vanuit je (rol)stoel bij de pomp, gootjes of modderpak kunt.
- **Los materiaal** kan op verschillende manieren gebruikt worden en biedt dus hele goede mogelijkheden voor samenspel. Immers kunnen kinderen zelf bepalen hoe de spullen worden ingezet.
- **Zoek een goede balans tussen uitdaging voor de één en toegankelijkheid voor de ander**. Niet alles hoeft door alle kinderen 'hetzelfde' gebruikt te kunnen worden. Het is belangrijker dat er voor elk kind een plek is waar het (zelfstandig) kan spelen.
- Kinderen zijn de **ervaringsdeskundigen**: betrek hen bij het ontwerp!

* Deze tips zijn geïnspireerd op de tips uit het boekje 'Samen spelen op Eindhovense schoolpleinen' (Zet en de Speeltuinbende). Kijk voor ontwerprichtlijnen en nog veel meer informatie over samen spelen op: samenspeelnetwerk.nl

- INSPIRATIE
- Vergroenen
- Buitenles
- Samen spelen
- STAP 1: Voorbereiding
- STAP 2: Start
- STAP 3: Analyse en Ideeën
- STAP 4: Ontwerp
- STAP 5: Uitvoering
- STAP 6: Gebruik

💡 Denk ook eens aan andere soorten speelaanleidingen!

STAP 1: VOORBEREIDING

Voordat je álle leerkrachten, de kinderen, ouders en buurt betrekt bij het project, is het slim om vast over aan aantal aspecten na te denken. We noemen er een aantal:

Tijd en initiatief

Hoewel ouders, een ontwerper of de gemeente soms veel werk kunnen verzetten, is en blijft de school trekker van het project. Wie is het aanspreekpunt en de projectleider vanuit de school en kan hij/zij voldoende uren investeren?

Projectgroep

Hoe is het contact met ouders en buurtbewoners? En hoeveel tijd/energie kunnen leerkrachten vrij maken? Idealiter stel je een projectgroep samen van enkele leerkrachten, ouders en/of buurtbewoners. Welke kanalen/contacten zijn er al en hoe kun je dit aanpakken?

Budget

Is er al budget beschikbaar voor het nieuwe plein? En hoe zouden jullie financiering kunnen vinden en wat wil je minimaal ophalen? Er zijn prachtige schoolpleinen gerealiseerd voor € 25.000,- maar vaak is het dubbele (zo niet meer) nodig om aan het hele plein aan te kunnen pakken. Bedenk dat ontwerpen waarbij veel grondwerk moet worden verzet, of waarin veel speeltoestellen voorkomen, snel oplopen qua prijs. Wat is jullie ambitie? Denk ook na over het reserveren van budget voor het beheer en onderhoud van het plein.

Betrokkenheid kinderen

Kinderen zijn de belangrijkste eindgebruikers van het nieuwe schoolplein. Hen meenemen in het proces en mee laten denken over het plein kost tijd, maar is leerzaam voor de kinderen, levert interessante inzichten op voor het ontwerp en een gevoel van eigenaarschap. Zorg dat je voldoende de tijd neemt om kinderen te betrekken.

Planning

Het project zal van kop tot staart makkelijk een schooljaar kan duren. En als je de uitvoering in fases doet nog langer. Bedenk dat je de uitvoering, wat ook snel enkele weken in beslag zal nemen, waarschijnlijk laten samenvallen met een schoolvakantie. Wat is een realistische (globale) planning? (De aanleg van natuurlijke elementen worden veelal in het najaar ingepland.)

Draagvlak

Vergeet ook de andere leerkrachten, ouders en buurtbewoners niet. Wat zijn hun wensen en wat kunnen zij betekenen voor het plein? Met een gevoel van eigenaarschap komt vaak ook een stukje hulp. Bijvoorbeeld bij de uitvoering, het onderhoud of sociale controle buiten de schooltijden. Maak ruimte in de planning voor de verschillende groepen.

Klinken al deze punten logisch en heb je bij elk punt wel een idee over hoe je ermee verder kunt? Dan zijn jullie klaar voor de start!

INSPIRATIE

STAP 1: Voorbereiding

STAP 2: Start

Projectgroep & Kinderteam
Visie

Plan van Aanpak
Startmoment

STAP 3: Analyse en Ideeën

Hoe is het nu en hoe kan het zijn?
Programma van eisen en wensen
Tonen van de resultaten

STAP 4: Ontwerp

Ontwerper selecteren
Droombeeld vormen
Toetsen van het ontwerp
Veiligheid van speeltoestellen
Beheer- & onderhoudsplan
Tonen van het definitieve ontwerp

STAP 5: Uitvoering

Aannemer/hovenier selecteren
Samen bouwen
Keuring/risicoanalyse
Afspraken gebruik en lesplan
Feestelijke opening

STAP 6: Gebruik

STAP 2: START

Het liefst zou je direct naar een ontwerper of hovenier stappen en speeltoestellen voor je plein uitzoeken. Toch wordt het eindresultaat beter als je eerst een duidelijke visie en aanpak opstelt. Bovendien wil je het draagvlak voor de plannen zo groot mogelijk maken en is het goed om al vanaf de start diverse groepen te betrekken. Het is daarom aan te raden om te starten met:

1. Projectgroep & Kinderteam
2. Visie
3. Plan van Aanpak
4. Startmoment

2.1 Projectgroep & Kinderteam

Met de projectgroep ontwikkel je een visie en verdeel je de taken rond de uitvoering. Het kinderteam denkt mee over hoe het plein eruit kan komen te zien en wat je daar allemaal op kan doen.

Projectgroep van leerkrachten, ouders en andere betrokkenen

Met de projectgroep ontwikkel je een visie en verdeel je de taken rond de uitvoering. Zoek voor de groep mensen met een verschillende achtergrond: de gymleerkracht, de directeur en enkele leerkrachten, iemand van de BSO en ouders. Misschien ook iemand van de gemeente of de koepelorganisatie met goede contacten in de regio? Vraag ook die kritische ouder of buurtbewoner met bedenkingen bij de plannen voor het plein om mee te denken. Zo betrek je hem/haar bij het proces en hoor je de kritiek uit de eerste hand. En bij tien tegen één wordt ook die criticus enthousiast.

Eén van de leden van het groep wordt de **projectleider**. Deze persoon houdt de groep scherp op de planning en gemaakte afspraken. Door andere groepsleden ook een **specifieke verantwoordelijkheid** te geven blijft iedereen betrokken. Een ouder kan een insprekavond organiseren voor andere ouders en buurtbewoners, een leerkracht kan verantwoordelijk zijn voor het opzetten van een lesplan, een ander voor het werven van extra geld of sleutelbeheer etc. Tot slot is het belangrijk dat leerkrachten, leerlingen en ouders weten wie er in de projectgroep zitten. Denk aan een **bericht in de nieuwsbrief** of een poster in de school met een foto van de groep.

Kinderteam

De kinderen hoef je niet te betrekken bij zakelijke en organisatorische onderwerpen. Maar ze zijn natuurlijk expert in spelen en kunnen juist meedenken over hoe het ideale plein eruit ziet en wat je er kunt doen. Eigenlijk kan elk kind ideeën aandragen. Toch werkt het prettiger als je met een **vast team van ongeveer tien kinderen** aan de slag gaat: het Schoolplein ActieTeam, waarin bijv. een jongen en meisje uit elke groep vanaf groep 4 t/m 8 zitten. Dit team kan écht bij het ontwerpproces betrokken worden, in plaats van dat de ontwerper alleen en berg tekeningen krijgt van alle klassen.

Het Schoolplein ActieTeam werkt als **ambassadeur voor het plein**. Kinderen regelen vaak zelf wel dat ze ook andere ideeën horen of anderen betrekken. Als je dit de eerste keer bespreekt en de kinderen bijvoorbeeld een opschrijf- of opdrachtenboekje geeft, gaat het later vanzelf. Natuurlijk kun je in elke klas aandacht besteden aan het project. En bij concrete acties, zoals het weghalen van de tegels of het onderhouden van de planten en bomen, kunnen **ook andere kinderen** meedoen.

Het proces duurt voor kinderen al snel véél te lang. Zorg daarom voor **realistische verwachtingen** qua planning (en evt. budget): zeker bij kinderen uit groep 8 bestaat de kans dat zij al van school zijn als het plein wordt aangelegd.

- INSPIRATIE
- STAP 1: Voorbereiding
- STAP 2: Start**
  - Projectgroep & Kinderteam**
  - Visie
  - Plan van Aanpak
  - Startmoment
- STAP 3: Analyse en Ideeën
  - Hoe is het nu en hoe kan het zijn?
  - Programma van eisen en wensen
  - Tonen van de resultaten
- STAP 4: Ontwerp
  - Ontwerper selecteren
  - Droombeeld vormen
  - Toetsen van het ontwerp
  - Veiligheid van speeltoestellen
  - Beheer- & onderhoudsplan
  - Tonen van het definitieve ontwerp
- STAP 5: Uitvoering
  - Aannemer/hovenier selecteren
  - Samen bouwen
  - Keuring/risicoanalyse
  - Afspraken gebruik en lesplan
  - Feestelijke opening
- STAP 6: Gebruik

2.2 Visie

Vorm samen met de projectgroep een visie. Samen word je het eens over de **richting** waar je met het schoolplein wilt. Een kruidentuintje op school heeft pas zin als er echt leerkrachten zijn die hun les daaromheen organiseren. En een schoolplein met zand is alleen leuk als de leerkrachten accepteren dat er ook zand in de klas ligt. Met een heldere visie is het makkelijker om keuzes te maken en iets voor elkaar te krijgen. Ook de ontwerper heeft met de visie **houvast voor de functies en uitstraling** van het plein.

Neem bij het formuleren van een visie **drie uitgangspunten**:

- gebruik van (met name) kinderen (spelen, leren, ontspannen)
- de praktische zaken (veiligheid, schoonmaken, opbergruimte)
- de uitstraling/sfeer (hoe wordt het plein 'het visitekaartje' van de school)

De visie is nog geen lijst van eisen en wensen, dat komt in de volgende fase pas. Het gaat meer om een **globale omschrijving** van (elementen van) **jullie droomplein**. Wat gaat het plein betekenen voor de kinderen, leerkrachten en andere gebruikers? Stimuleert het plein beweging, samen spelen, buiten leren, contact met de natuur, ...?

2.3 Plan van Aanpak

Met een Plan van Aanpak (PvA) creëer je **houvast** voor de projectgroep en zorg je dat alle neuzen dezelfde kant op staan. Ook is een PvA ideaal als **basis voor het aanvragen van financiering**. Je breidt het PvA daarbij uit naar een projectplan, dat je met iedereen kunt delen. Sponsors, fondsen en overheden krijgen een goed beeld van het project en zien dat jullie goed voorbereid aan de slag zijn gegaan. Zo wek je vertrouwen dat het geld goed besteed zal worden.

Op de volgende pagina lees je wat er allemaal in een PvA terug kan komen en geven we tips voor de fondsenwerving.

2.4 Startmoment

Nodig kinderen, leerkrachten, ouders en buurtbewoners uit om **gezamenlijk te vieren** dat jullie een nieuw schoolplein gaan ontwikkelen. Dat is niet alleen leuk, maar zorgt ook meteen voor **betrokkenheid**. Een uitstekend moment om mensen uit te nodigen om mee te denken en te helpen. Vergeet niet de projectgroep en het kinderteam voor te stellen.

Je kunt het startmoment combineren met een andere activiteit van de school, zoals een **seizoensmarkt** of **sponsorloop**. Om het 'officieel' te maken hoort er natuurlijk een handeling bij, zoals het ondertekenen van een afspraakbord of het onthullen van een ideeënbuis.

- INSPIRATIE
- STAP 1: Voorbereiding
- STAP 2: Start**
  - Projectgroep & Kinderteam
  - Visie**
  - Plan van Aanpak**
  - Startmoment**
- STAP 3: Analyse en Ideeën
  - Hoe is het nu en hoe kan het zijn?
  - Programma van eisen en wensen
  - Tonen van de resultaten
- STAP 4: Ontwerp
  - Ontwerper selecteren
  - Droombeeld vormen
  - Toetsen van het ontwerp
  - Veiligheid van speeltoestellen
  - Beheer- & onderhoudsplan
  - Tonen van het definitieve ontwerp
- STAP 5: Uitvoering
  - Aannemer/hovenier selecteren
  - Samen bouwen
  - Keuring/risicoanalyse
  - Afspraken gebruik en lesplan
  - Feestelijke opening
- STAP 6: Gebruik

Inhoudsopgave PvA:

1. Inleiding/aanleiding

Geef een beschrijving van de school en de buurt waarin deze staat. Waar staan jullie als school voor en waarom gaan jullie aan een nieuw schoolplein werken?

2. Doel- en probleemstelling

Verwoord kort en bondig de visie op het schoolplein, wat het schoolplein gaat betekenen voor de leerlingen en de buurt en wat ervoor nodig is dat te bereiken. Benoem ook (concreet) waarom het schoolplein nu niet voldoet en voeg foto's toe.

3. Stappenplan

Wat is er nodig om jullie doelen te bereiken? Hoe ziet het proces eruit dat je gaat doorlopen met de projectgroep? Welke stappen worden gezet, wie heeft welke rol, taken en verantwoordelijkheden? Wie is trekker? Hoe gaan jullie samenwerking met andere partijen vormgeven? Wat is de doorlooptijd en globale planning?

4. Financiering

Hoe kom je aan geld? Stel een plan op voor fondswerving met een verantwoordelijke uit de projectgroep. Het zoeken naar financiering begint al bij de start met het leggen van contacten en verbindingen en verdiep je vast in de voorwaarden van diverse partijen. Zo kun je op het juiste moment de juiste partij(en) benaderen.

5. Communicatie

Hoe communiceer je over het proces en de plannen naar je samenwerkingspartners, het schoolbestuur, leerkrachten, leerlingen, ouders en buurt? Met welke regelmaat en via welke kanalen?

Aanvullingen voor Projectplan t.b.v. fonds/ subsidieaanvraag (voeg dit later toe)

6. Het ontwerp

Voeg een plattegrond van het ontwerp toe, beschrijf de elementen van het plan. Neem hierbij ook een globale planning op voor de realisatie van de plannen.

7. Dekkingsplan

Geef een overzicht van de kosten die gemaakt moeten worden om het hele plan uit te voeren. Zet daartegenover de financiering (evt. in natura) die jullie al geregeld hebben, hoe klein ook. Beschrijf ook bij welke fondsen er al aanvragen lopen en bij welke je nog een aanvraag gaat doen. Maak het plan sluitend!

8. Beoordeling project

Maak een lijst van punten waarop jullie plan (volgens jullie) voldoet aan de gestelde eisen van het fonds of de subsidieverstrekker. Dit is voor jezelf een goede check of het plan compleet én sterk is.

TIP: Fondsenwerving

- Onderzoek al vroeg wat de **voorwaarden** van diverse fondsen en stimuleringsregelingen zijn. Het is beter om energie te steken in enkele kansrijke aanvragen dan zonder plan alle fondsen aan te schrijven.
- Kijk ook eens of er **samenwerkingsverbanden** in de buurt mogelijk zijn. Een aannemer, hovenier of praktijkschool uit de buurt wil misschien al vroeg meedenken en kan helpen bij het vinden van vrijwilligers.
- Het is slim om het **projectplan per potentiële financier** wat aan te passen. Benadruk de onderdelen die aansluiten op de visie van het fonds, benoem specifiek waar het bedrijf dat je aanschrijft aan bij kan dragen en licht onderdelen uit het ontwerp uit waarvan je denkt dat dit aan zal spreken (bijv. waterberging bij een aanvraag bij de provincie). Benoem ook wat jullie **terug kunnen doen**.
- Overleg met de **gemeente** en het **schoolbestuur** (of koepelorganisatie) wie welke verantwoordelijkheden draagt tijdens en na de transformatie van het plein. Welke bijdrage kunnen zij leveren (in geld, natura of onderhoud)?
- Je kunt eventueel een **tussenpersoon** inschakelen voor de fondsenwerving (no cure, no pay). De vergoeding is vaak een klein percentage van het opgehaalde bedrag.
- Denk ook aan **sponsoring door bedrijven** (financieel, in natura, mankracht), **crowdfunding** en het zoeken van **vrijwilligers in de buurt**. Maak het aantrekkelijk en leuk: met een voorjaarsmarkt, talentenveiling, een 'adopteer een steen'-actie of een sponsorloop wordt het aantrekkelijker om bij te dragen.
- Sluit aan bij **landelijke of regionale acties** zoals de Jantje Beton Collecte, NL Doet en Burendag.

STAP 3: Analyse en Ideeën

Met de projectgroep, kinderteam, plan van aanpak en de visie kunnen jullie meer de diepte in. Hoe wordt het plein nu gebruikt, welke elementen wil je behouden/terug laten komen en wat kan of moet er anders? Die uitkomsten van deze fase zijn de input voor het ontwerp.

1. Hoe is het nu en hoe kan het zijn?
2. Programma van eisen en wensen
3. Tonen van de resultaten

3.1 Hoe is het nu en hoe kan het zijn?

Om tot de beste ideeën te komen voor het nieuwe plein, kijken jullie eerst naar hoe het nu is. Wat wordt eigenlijk **goed gebruikt en waarom** is dat? Wat zijn duidelijke **verbeterpunten**? Deze kennis vormt de basis om na te denken over hoe het kan zijn.

Hoe is het nu?

In plaats van direct naar de ideeën te vragen, is het goed om stil te staan bij de **huidige inrichting** en het gebruik van het schoolplein (en de omgeving). Ga met de **kinderen** uit het Schoolplein ActieTeam het plein op en vraag welke gebieden of elementen nu vaak gebruikt worden voor spel en waarom? Moeten bepaalde functies ook op het nieuwe plein terugkomen? Welke hoekjes en plekjes zijn fijn (bijv. vanwege schaduw of beschutting) en waar komen kinderen eigenlijk nauwelijks? Wat is het allerstomste en saaiste op het plein? Let ook in de pauzes extra op (of laat de kinderen bij de andere groepen **observeren**) om te zien hoe de jongere kinderen het plein nu gebruiken.

Vraag ook leerkrachten en ouders om te reflecteren op het huidige plein. Wat zijn de **plus- en minpunten**? Waar zien zij kinderen nu met plezier spelen, wat wordt gebruikt voor de les en wat is praktisch (is de fietsenstalling groot genoeg? Zit de poort op de juiste plek? Zijn losse materialen goed op te bergen? Waar kunnen de ouders nu wachten en is dat handig?)

Hoe kan het zijn?

Vervolgens is het tijd om **ideeën op te halen** bij de verschillende doelgroepen. Hier zijn veel verschillende werkvormen voor te gebruiken. Met kinderen kan het leuk en nuttig zijn om een **plek te bezoeken** die aansluit bij jullie visie. Een natuurspeeltuinen of een groen schoolplein bijvoorbeeld. Zeker als jullie plein (en de buurt) nu erg versteend is kan dat helpen om hun referentiekader te verbreden. Immers is het lastig om aan te geven dat je iets leuk vindt, als je dat nog nooit hebt geprobeerd of hebt gezien.

- INSPIRATIE
- STAP 1: Voorbereiding
- STAP 2: Start
  - Projectgroep & Kinderteam
  - Visie
  - Plan van Aanpak
  - Startmoment
- STAP 3: Analyse en Ideeën
  - Hoe is het nu en hoe kan het zijn?
  - Programma van eisen en wensen
  - Tonen van de resultaten
- STAP 4: Ontwerp
  - Ontwerper selecteren
  - Droombeeld vormen
  - Toetsen van het ontwerp
  - Veiligheid van speeltoestellen
  - Beheer- & onderhoudsplan
  - Tonen van het definitieve ontwerp
- STAP 5: Uitvoering
  - Aannemer/hovenier selecteren
  - Samen bouwen
  - Keuring/risicoanalyse
  - Afspraken gebruik en lesplan
  - Feestelijke opening
- STAP 6: Gebruik

Na zo'n bezoek kun je samen met de kinderen maquettes*, collages en/of tekeningen maken. Houd eerst een korte brainstorm waarin ze benoemen wat ze allemaal zouden willen doen op het nieuwe plein. En hoe moet het plein er dan uitzien om dat te kunnen doen? Denk daarbij **zo min mogelijk in toestellen**, maar bijv. aan heuvels, bosjes, paaltjes etc. Laat ze dit vervolgens uitwerken. Komen ze met ideeën als glijbanen van het dak, of een zwembad op het plein? Leg dan uit dat dit hoogstwaarschijnlijk niet kan (kosten, veiligheid, ...) en bedenk samen waarom dat zo leuk was geweest. Hebben ze ideeën om die elementen (uitdaging, spanning, spelen met water) op een realistische manier een plekje geven?

* Houd deze stap met de kinderen eventueel nog klein en ga pas echt maquettes maken als de ontwerper ook betrokken is. Vaak is juist wat kinderen tussen het maken door zeggen inspirerend voor een ontwerper.

Bespreek met **volwassenen** eerst nog eens de visie voor het plein en de ideeën van de kinderen. Wat spreekt hen aan en waar hebben ze twijfels over (waarom)? Vul de ideeën aan. Je kunt dit doen vanuit verschillende gebruikersgroepen: kinderen (diverse leeftijden), leerkrachten, BSO-begeleiders, ouders, buurtbewoners, dieren, de conciërge, ... > hoe zou voor elke groep het plein idealiter ingericht zijn?

Zorg eerst voor een **open brainstorm** waarbij jullie zoveel mogelijk ideeën opschrijven of delen. Dat kan bijv. door een wordcloud of collage te maken (met toelichting). Daarna is het pas tijd om ideeën te wegen en keuzes te maken. Maak eventueel een lijstje met **'must haves'** en **'nice to haves'**.

TIP: Denk in functies en activiteiten

Probeer te denken in functies en activiteiten in plaats van in specifieke toestellen of inrichtingselementen. Dus niet 'dit klimtoestel' maar 'klimmen/klauteren' of 'uitdaging/risicovol spelen'. En niet 'bankjes voor de buitenles' maar 'een rustige plek waar voor uitleg/instructie'.

Soms helpt het wel om specifiek te zijn: bedoel je met 'meer groen' moestuinbakken voor de les, bosjes om in te ravotten, spelen met zand en water, elementen om op te klimmen of bloemen/natuur om naar te kijken?

- INSPIRATIE
- STAP 1: Voorbereiding
- STAP 2: Start
  - Projectgroep & Kinderteam
  - Visie
  - Plan van Aanpak
  - Startmoment
- STAP 3: Analyse en Ideeën
  - Hoe is het nu en hoe kan het zijn?
  - Programma van eisen en wensen
  - Tonen van de resultaten
- STAP 4: Ontwerp
  - Ontwerper selecteren
  - Droombeeld vormen
  - Toetsen van het ontwerp
  - Veiligheid van speeltoestellen
  - Beheer- & onderhoudsplan
  - Tonen van het definitieve ontwerp
- STAP 5: Uitvoering
  - Aannemer/hovenier selecteren
  - Samen bouwen
  - Keuring/risicoanalyse
  - Afspraken gebruik en lesplan
  - Feestelijke opening
- STAP 6: Gebruik

3.2 Het programma van wensen en eisen

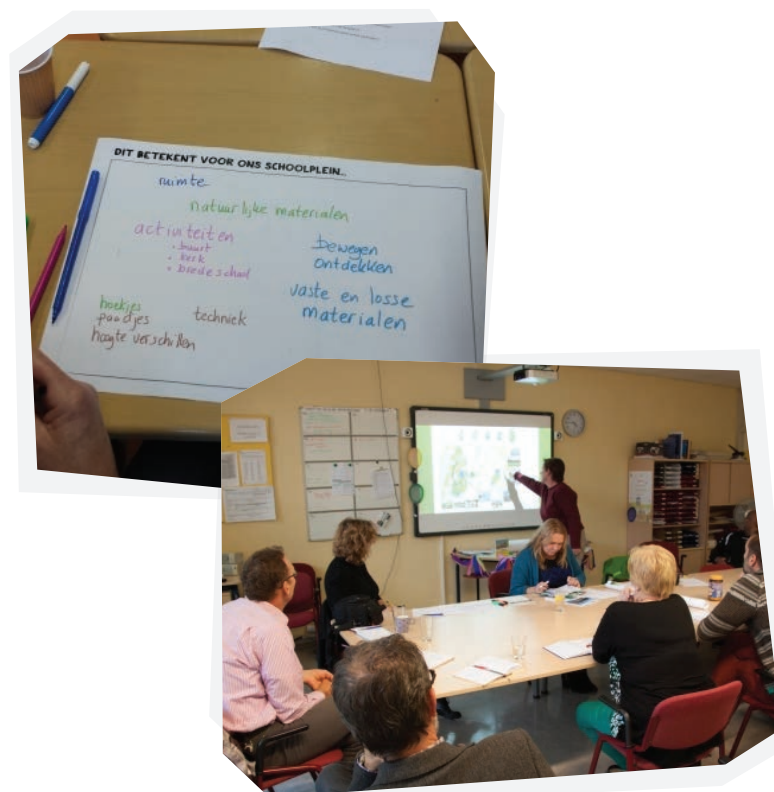
De verzamelde informatie wordt verwerkt in een Programma van Wensen en Eisen voor het schoolplein. De ideeën van de vorige stap dienen enerzijds als **inspiratie** voor de ontwerper, maar kunnen ook specifieke elementen bevatten die echt terug moeten komen op het plein. Wees duidelijk in wat **1:1 overgenomen moet worden** en wat meer bedoeld is als '**denkrichting**'. Vergeet niet om het te vermelden als iets voor een bepaalde doelgroep is (bijv. 'spelen met zand > groep 1, 2 en 3 dus het achterplein') of als er een bepaalde plek juist wel of niet handig is (bijv. 'buitenlokaal niet recht voor de ramen van één van de groepen i.v.m. afleiding'). Het kan handig zijn om de wensen en eisen op te delen in thema's.

Denk bij de meer **praktische eisen en wensen** ook aan: wel/geen bankjes, toegangen, al dan niet af te sluiten hekwerk, verlichting, opvangen van regenwater, opslag (speelmateriaal + gereedschap), containers, putten, fietsenrekken (overdekt of niet) en wachtplekken. Mogelijk kan ook de ruimte net om de school meegenomen worden? Denk aan het betrekken van extra stukjes grond/groen, een veilige oversteek of een kiss & ride zonde. Vermeld altijd dat de speelelementen en toestellen dienen te voldoen aan de **wetgeving en normeringen**.

Tot slot kan het slim zijn om bepaalde dingen te omschrijven die **specifiek voor deze** plek gelden. Geef aan dat vandalisme wel/geen probleem is, er vaak kattenpoep in de zandbak ligt of dat de school(plein) in het weekend vaak gebruikt wordt door de wijkvereniging.

3.3 Tonen van de resultaten

Laat aan de kinderen, buurtbewoners en andere betrokkenen zien wat de **uitkomst** is van de analyse en ideeën fase. **Vraag om terugkoppeling** zodat dit nog meegenomen kan worden in de input voor de ontwerper. Je kunt een nieuwsbrief rondsturen (en door de brievenbussen doen), een facebookpagina vullen of een plek op het plein/in de school inrichten als info-spot. Zorg dat ook omwonenden die niet uit zichzelf de school in zullen lopen op de hoogte worden gebracht.

- INSPIRATIE
- STAP 1: Voorbereiding
- STAP 2: Start
  - Projectgroep & Kinderteam
  - Visie
  - Plan van Aanpak
  - Startmoment
- STAP 3: Analyse en Ideeën
  - Hoe is het nu en hoe kan het zijn?
  - Programma van eisen en wensen
  - Tonen van de resultaten
- STAP 4: Ontwerp
  - Ontwerper selecteren
  - Droombeeld vormen
  - Toetsen van het ontwerp
  - Veiligheid van speeltoestellen
  - Beheer- & onderhoudsplan
  - Tonen van het definitieve ontwerp
- STAP 5: Uitvoering
  - Aannemer/hovenier selecteren
  - Samen bouwen
  - Keuring/risicoanalyse
  - Afspraken gebruik en lesplan
  - Feestelijke opening
- STAP 6: Gebruik

STAP 4: ONTWERP

In de ontwerpfase gaat de ontwerper aan de slag met de input uit de vorige fase. Na regelmatige terugkoppeling met kinderen, docenten, ouders en de buurt ontstaat er een definitief ontwerp. Zodra iedereen het daar over eens is en de financiering rond is, kan het plein worden aangelegd!

1. Ontwerper selecteren
2. Droombeeld vormen
3. Toetsen van het ontwerp
4. Veiligheid van speeltoestellen
5. Beheer- & onderhoudsplan
6. Tonen van het definitieve ontwerp

4.1 Ontwerper selecteren

Een ontwerper (soms tevens hovenier) zorgt ervoor dat er een plan komt waarin zoveel mogelijk eisen en wensen terugkomen en dat aansluit bij jullie visie. Daarbij geven jullie natuurlijk aan wat het budget is, zodat de ontwerper daar rekening mee kan houden. Een ontwerper betrekken kost ook geld, maar is **essentieel** om tot een schoolplein te komen waarin diverse functies en elementen op elkaar afgestemd zijn, dat voldoet aan de veiligheidseisen en dat qua onderhoud ook behapbaar is.

Elke ontwerper heeft een **eigen werkwijze en stijl**. De één richt zich vooral op een bepaald soort natuurlijk spelen, de ander ontwerpt zelf speelelementen en weer een ander is misschien gespecialiseerd in ontwerpen voor sport en spel op een kleine oppervlakte. Belangrijk is

om een ontwerper te zoeken die qua werkwijze en ideeën aansluit op jullie beoogde proces en jullie visie voor het plein.

Je vindt een ontwerper vaak via-via. Vraag eens bij **inspirerende pleinen en speelplekken in de buurt** wie daarbij betrokken was en vraag of iemand uit de projectgroep, de koepel of de gemeente connecties heeft. Mogelijk kan Jantje Beton of IVN je ook aan namen van ontwerpers/hoveniers in de buurt helpen.

Ervaring met schoolpleinen

Kies bij voorkeur iemand die ervaring heeft met schoolpleinen: een schoolplein wordt vaak toch een stuk **intensiever gebruikt** dan een buurtspeelplek, waardoor bijvoorbeeld groen eerder platgewalst wordt en het fijn is als speelelementen door **meerdere kinderen tegelijk** gebruikt kunnen worden. Het is prettig als de ontwerper weet waar hij/zij op moet letten. Een hovenier die veel ervaring heeft met tuinen of meer landschappelijke ontwerpen, zal zich mogelijk nog moeten verdiepen in de **regelgeving** rondom speeltoestellen. Ook natuurlijke speelaanleidingen zullen vaak als speeltoestel gekeurd en onderhouden moeten worden. Let erop dat je dit vooraf met elkaar bespreekt.

Kinderparticipatie

Tot slot is het fijn als de ontwerper ook een rol speelt bij het **betrekken van de kinderen en andere doelgroepen** voor het plein. Vraag of hij/zij ook een presentatie wil verzorgen op bij een informatieavond en het ontwerp stap voor stap met het kinderteam wil bespreken.

INSPIRATIE

STAP 1: Voorbereiding

STAP 2: Start

- Projectgroep & Kinderteam
- Visie
- Plan van Aanpak
- Startmoment

STAP 3: Analyse en Ideeën

- Hoe is het nu en hoe kan het zijn?
- Programma van eisen en wensen
- Tonen van de resultaten

STAP 4: Ontwerp

- Ontwerper selecteren**
- Droombeeld vormen
- Toetsen van het ontwerp
- Veiligheid van speeltoestellen
- Beheer- & onderhoudsplan
- Tonen van het definitieve ontwerp

STAP 5: Uitvoering

- Aannemer/hovenier selecteren
- Samen bouwen
- Keuring/risicoanalyse
- Afspraken gebruik en lesplan
- Feestelijke opening

STAP 6: Gebruik

Werkwijze ontwerper

Een ontwerper maakt vaak eerst een **schetsontwerp** (SO: vlekkenplan waarin het plein in zones is ingedeeld, met sfeerplaatjes), dan een **voorlopig ontwerp** (VO) en tot slot een **definitief ontwerp** (DO). Bij het SO en VO is er ruimte om feedback te geven. Er is een groot verschil tussen het kiezen van speeltoestellen en deze in de plattegrond plaatsen en het maken van een **'speel- en leeromgeving'** waarin de speeltoestellen eigenlijk pas de laatste toevoeging is. Je kunt bij Jantje Beton meer informatie opvragen over de stappen die een ontwerper normaliter doorloopt bij het maken van een speelplek.

Offerte(s) aanvragen

Vraag voordat je met een ontwerper in zee gaat een offerte aan. Je kunt dit natuurlijk bij **2 of 3 partijen** doen. Vaak staat hierin ook een werkwijze omschreven. Vergelijk niet alleen de prijs met elkaar, maar kijk ook **hoe een ontwerper te werk gaat** en wat je allemaal krijgt. De één berekent mogelijk meer (digitale?) contactmomenten en houdt al rekening met organiseren van een sessie voor kinderen/ouders, de ander ziet dit als **meerwerk** en berekent de kosten hiervan achteraf. Ook de **mate van uitwerking** verschilt soms: bij de een eindigt het proces met visueel mooi ontwerp, terwijl de ander ook **werktekeningen** voor de aannemer/hovenier aanlevert incl. een staat van hoeveelheden of de uitvoering van dichtbij begeleidt.

Soms werkt een ontwerper standaard samen met bepaalde **uitvoeringspartijen**. Dat kan kosten schelen omdat de afstemming makkelijker gaat, maar als jullie al een (lokale) uitvoerder op het oog hebben, is dat misschien minder wenselijk.

4.2 Droombeeld vormen

Zorg voor een **warme overdracht** van het kinderteam en de projectgroep naar de ontwerper zodat ook het 'gevoel' overkomt. Dat kun je doen door pas hier echt maquettes (of iets vergelijkbaars) te maken met het kinderteam, of de eerder gemaakte werken in detail te laten presenteren door de kinderen. Wat hebben ze gemaakt/bij elkaar gezocht en wat zouden ze in hun ontwerp allemaal gaan **doen**? De ontwerper krijgt zo een goed beeld van het droombeeld voor het nieuwe plein vanuit de kinderen.

Neem ook met projectgroep de tijd om de visie te presenteren en de lijst met eisen en wensen door te nemen. Daag de ontwerper uit om (kritische) vragen te stellen en bespreek de eventuele twijfelpunten van de groep of die de ontwerper heeft. Bespreek ook het beoogde gebruik van het plein nog eens goed: hoe, wanneer en waar willen jullie bijvoorbeeld buiten les geven, en hoe verhoudt dit zich tot de speelpauzes van diverse groepen? **Sluit af door het droombeeld (incl. input van de kinderen) gezamenlijk samen te vatten.**

Naast deze input heeft de ontwerper waarschijnlijk ook een plattegrond van het plein nodig. Deze kun je vaak opvragen bij de gemeente (Grootschalige Basiskaart van Nederland: GBKN). Op de digitale kaart staan o.a. gebouwen, wegen en waterlopen in het terrein weergegeven.

Maquette van kinderen i.s.m. ontwerper

- INSPIRATIE
- STAP 1: Voorbereiding
- STAP 2: Start
  - Projectgroep & Kinderteam
  - Visie
  - Plan van Aanpak
  - Startmoment
- STAP 3: Analyse en Ideeën
  - Hoe is het nu en hoe kan het zijn?
  - Programma van eisen en wensen
  - Tonen van de resultaten
- STAP 4: Ontwerp
  - Ontwerper selecteren
  - Droombeeld vormen
    - Toetsen van het ontwerp
    - Veiligheid van speeltoestellen
    - Beheer- & onderhoudsplan
    - Tonen van het definitieve ontwerp
- STAP 5: Uitvoering
  - Aannemer/hovenier selecteren
  - Samen bouwen
  - Keuring/risicoanalyse
  - Afspraken gebruik en lesplan
  - Feestelijke opening
- STAP 6: Gebruik

TIP: Buitenlessen en pauzetijden

Terwijl de ontwerper aan de slag gaat met het ontwerp, kunnen jullie het gebruik alvast verder uitdenken. Wanneer (en op welk deel van het plein) hebben groepen straks speelpauze, en waar en wanneer buiten les? Gaat dat ook goed samen met groepen die op die tijdstippen binnen zitten (en het plein op kijken)?

4.3 Toetsen van het ontwerp

De ontwerper maakt een ontwerp voor het schoolplein. Dit gebeurt in een aantal fasen, van schetsontwerp tot definitief ontwerp. De ontwerper presenteert dit aan de projectgroep, de kinderen en eventueel de ouders en de buurt.

Bij het schetsontwerp is het maken van een **kostenraming** waarschijnlijk nog lastig voor de ontwerper. Wel kan hij/zij mogelijk aangeven welke bestaande elementen (toestellen, grond, tegels etc.) **hergebruikt** zouden kunnen worden. Dat kan behoorlijk schelen in de kosten. Het verplaatsen van (grote) speeltoestellen en hekwerk valt overigens vaak tegen qua kosten.

Check het ontwerp telkens op:

- De wensen van de kinderen;
- Visie over gebruik van het plein;
- Programma wensen en eisen.

Vraag de kinderen van het team **wat zij zouden doen** als ze op dit plein mochten spelen en leren. Welke plekken zijn (op papier) favoriet en welke worden minder vaak gekozen? **Waarom?** Doe hetzelfde vanuit de projectgroep voor de andere gebruikers (jongere kinderen, leerkrachten, ouders etc.).

- INSPIRATIE
- STAP 1: Voorbereiding
- STAP 2: Start
  - Projectgroep & Kinderteam
  - Visie
  - Plan van Aanpak
  - Startmoment
- STAP 3: Analyse en Ideeën
  - Hoe is het nu en hoe kan het zijn?
  - Programma van eisen en wensen
  - Tonen van de resultaten
- STAP 4: Ontwerp
  - Ontwerper selecteren
  - Droombeeld vormen
  - **Toetsen van het ontwerp**
    - Veiligheid van speeltoestellen
    - Beheer- & onderhoudsplan
    - Tonen van het definitieve ontwerp
- STAP 5: Uitvoering
  - Aannemer/hovenier selecteren
  - Samen bouwen
  - Keuring/risicoanalyse
  - Afspraken gebruik en lesplan
  - Feestelijke opening
- STAP 6: Gebruik

4.4 Veiligheid van speeltoestellen

Tijdens het ontwerpen en bij de oplevering van het schoolplein moet er ook rekening gehouden worden met de veiligheid van de speelruimte. Op het gebied van speeltoestellen helpt de wet een handje met het bepalen van wat 'veilig' is. Speelruimtes moeten namelijk voldoen aan eisen uit het **Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen** (het WAS), met als doel dat de kans op **ernstige ongelukken** tijdens het spelen minimaal is.

Toestellen uit een **catalogus** hebben vrijwel altijd al een **typekeuring** ondergaan, maar toestellen die een ontwerper bijvoorbeeld speciaal voor jullie plein ontwerpt zijn waarschijnlijk nog niet gekeurd. Ook **constructies van natuurlijke materialen**, zoals boomstammen die aan elkaar bevestigd zijn en een klimelement vormen moeten volgens de wet **gekeurd** worden. De ontwerper kan vaak tijdens het ontwerpproces al advies inwinnen bij een **aangewezen keuringsinstantie (AKI)** met ontwerptekeningen. Echter is iets als een klimobject van liggende boomstammen vaak uniek en kan deze pas gekeurd worden als die eenmaal geplaatst is. Dat wordt dan gedaan in een zogenaamde '**stukskeuring**' (of 'eenmalige keuring'). Daarbij wordt gelet op het toestel zelf en de plaatsing van het toestel op het plein.

Tot slot is het belangrijk dat het schoolplein na de oplevering **veilig blijft**. Maak afspraken over de **inspecties en het beheer** van speeltoestellen en de speelomgeving. Zorg dat het duidelijk is wat er gecontroleerd moet worden, wie dat doet, wanneer/met welke regelmaat dat gebeurt en hoe geconstateerde gebreken verholpen worden.

Het warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS)

- Het WAS gaat specifiek over speeltoestellen en bijbehorende ondergronden en heeft als primair doel het **terugbrengen van niet aanvaardbare risico's**. Een risico is onaanvaardbaar als het:
  - aanleiding geeft tot het ontstaan van ernstig letsel;
  - als het risico onherkenbaar is voor kinderen
  - als het risico de speelwaarde niet verhoogt.
 Het WAS is niet bedoeld om **alle** risico's weg te nemen: **kinderen moeten hun grenzen kunnen verleggen** bij hun spel en hierbij is een zeker risico nodig.
- Bij het WAS horen **normen** (NEN-EN 1176 en NEN-EN 1177) waarin vastgelegd is waar een speeltoestel in de regel aan moet voldoen om onaanvaardbaar risico uit te bannen, en hoe dit gekeurd, gemeten en berekend kan worden. Het voldoen aan deze normen geeft een vermoeden van veiligheid, wat betekent dat het geen garantie is maar eveneens dat een toestel soms ook veilig kan zijn als het niet aan de norm voldoet.

TIPS: Een veilig schoolplein

Zorg er altijd voor dat risico's zichtbaar zijn. Dan kunnen kinderen voordat ze ergens op af rennen de risico's inschatten en bepalen of ze het aandurven of niet. En hoe ze er mee om willen gaan.

Vraag je ontwerper of hij of zij ervaring heeft met keuringen, risicoanalyses, veiligheid bij natuurlijk spelen etc. Sommige ontwerpers hebben zich hier speciaal voor laten bijscholen en kunnen een adviserende rol hebben bij de uitvoering.

- INSPIRATIE
- STAP 1: Voorbereiding
- STAP 2: Start
  - Projectgroep & Kinderteam
  - Visie
  - Plan van Aanpak
  - Startmoment
- STAP 3: Analyse en Ideeën
  - Hoe is het nu en hoe kan het zijn?
  - Programma van eisen en wensen
  - Tonen van de resultaten
- STAP 4: Ontwerp
  - Ontwerper selecteren
  - Droombeeld vormen
  - Toetsen van het ontwerp
  - Veiligheid van speeltoestellen**
  - Beheer- & onderhoudsplan
  - Tonen van het definitieve ontwerp
- STAP 5: Uitvoering
  - Aannemer/hovenier selecteren
  - Samen bouwen
  - Keuring/risicoanalyse
  - Afspraken gebruik en lesplan
  - Feestelijke opening
- STAP 6: Gebruik

4.5 Beheer- en onderhoudsplan

De aanleg van een schoolplein brengt heel wat werk met zich mee. Maar na de aanleg is het werk nog niet helemaal klaar. Zowel het groen als de toestellen en (speel)elementen moeten onderhouden worden. Iedere plant, boom en ondergrond vereist weer iets anders. Voor deze stap is het belangrijk dat je al deze dingen **op een rij** zet zodat je weet **wat** er allemaal moet gebeuren en (grotweg) **wanneer** en **hoe vaak**. Wat kunnen jullie zelf en waar moet je mensen voor inhuren?

Je kunt met het **voorlopig ontwerp** alvast een start maken zodat je eventueel nog kunt bijsturen voordat het ontwerp definitief is en de schop in de grond gaat. Vaak kan de **ontwerper/hovenier** helpen met het maken van een **onderhoudskalender** (groot- en klein onderhoud) voor het groen.

Belangrijk om in beeld te hebben:

- **Overzicht van pleinonderdelen** en bijbehorende werkzaamheden;
- Wat moet **wanneer** en **door wie** gebeuren? Wat moet wekelijks, wat maandelijks en wat misschien maar één keer per jaar (in een bepaalde periode)?;
- Overzicht van **benodigd materiaal**;
- Informatie over **veiligheid en verantwoordelijkheid**. Valt alles onder de school of is het onderhoud van speeltoestellen bijv. iets dat onder de gemeente valt? Vaak is er onderscheid tussen wie de 'visuele inspectie' doet (bijv. controle op glasscherven en zichtbaar kapotte speelelementen) en wie er verantwoordelijk is voor de **grotere inspecties** (waarbij bijv. de valondergrond gecheckt wordt, wordt gekeken naar houtrot of loszittende bouten/schroeven);
- Wie heeft beschikking over **het budget**? Stel prioriteiten en maak afspraken.

Hulptroepen

Door samen te werken met een **lokale hovenier** in de uitvoering, heb je meestal ook direct een partij die de grote onderhoudsklussen kan doen. Wellicht kunnen zij al een offerte opstellen? Kijk ook of er een **vakschool** in de buurt is die bepaalde taken op zich kan nemen (stage?), pols vast **vrijwilligers** en zet dagen zoals NL Doet vast met potlood in de agenda.

Zijn er leerkrachten, ouders of buurtbewoners die wel willen helpen met het groenonderhoud, maar ontbreekt de kennis? Kijk dan eens of een lokale IVN-afdeling of het NME-centrum **cursussen** aanbiedt om vrijwilligers op weg te helpen. Zorg dat de kennis goed geborgd wordt.

4.6 Tonen van het definitieve ontwerp

Toon aan de kinderen, buurtbewoners en andere betrokkenen wat het **ontwerp is geworden** en hoe **eerdere feedback verwerkt** is.

Meteen een mooie kans om de (globale) **planning voor de uitvoering te delen** en betrokkenen alvast **uit te nodigen** om te helpen bij het opruimen en realiseren van de plannen. Geef aan dat jullie na het maken van afspraken met de aannemer/hovenier verdere informatie zullen delen.

- INSPIRATIE
- STAP 1: Voorbereiding
- STAP 2: Start
  - Projectgroep & Kinderteam
  - Visie
  - Plan van Aanpak
  - Startmoment
- STAP 3: Analyse en Ideeën
  - Hoe is het nu en hoe kan het zijn?
  - Programma van eisen en wensen
  - Tonen van de resultaten
- STAP 4: Ontwerp
  - Ontwerper selecteren
  - Droombeeld vormen
  - Toetsen van het ontwerp
  - Veiligheid van speeltoestellen
  - **Beheer- & onderhoudsplan**
  - **Tonen van het definitieve ontwerp**
- STAP 5: Uitvoering
  - Aannemer/hovenier selecteren
  - Samen bouwen
  - Keuring/risicoanalyse
  - Afspraken gebruik en lesplan
  - Feestelijke opening
- STAP 6: Gebruik

STAP 5: UITVOERING

In deze fase wordt het ontwerp werkelijkheid gemaakt! Dit gaat met behulp van een aannemer of hovenier en waar mogelijk met de leerlingen, leerkrachten en ouders samen. Naast de uitvoering is ook het keuren en het maken van gebruiksafspraken belangrijk in deze fase.

1. Aannemer/hovenier selecteren
2. Samen bouwen
3. Keuring/risicoanalyse
4. Afspraken gebruik en lesplan
5. Feestelijke opening

5.1 Aannemer/hovenier selecteren

Jullie hebben een goed ontwerp en budget om door te gaan naar de realisatie: de hoogste tijd om een uitvoerende partij te zoeken! Dat kan een **aannemer** zijn of een **hovenier**. Soms zijn er meerdere partijen betrokken of wordt de uitvoering **opgesplitst**. Bijvoorbeeld in de verharde gedeeltes en plaatsing van toestellen en bijv. fietsenrekken en de aanleg van het groen.

Ontwerpers hebben vaak veel ervaring met verschillende uitvoerende partijen, zij kunnen je met hen in contact brengen en een **begeleidende rol** hebben bij de aanleg. Maak vooraf duidelijke afspraken met de ontwerper over de werkzaamheden die hij/zij voor jullie gaat doen.

Naast de contacten van de ontwerper kan je ook het **lokale netwerk** bij jullie in de buurt aanspreken. Lokale uitvoerders zijn doorgaans erg betrokken bij het project en kunnen **achteraf** nog eens langs komen als er dingen nog niet goed zijn of snel kapot gaan.

Offertes opvragen

De prijzen van diverse onderdelen kunnen sterk uiteenlopen, daarom is het altijd verstandig om meerdere offertes op te vragen.

Dit kan globaal op **twee manieren***:

- Op basis van de staat van hoeveelheden die door de ontwerper is opgesteld. Vraag bij drie partijen een offerte aan, zodat je prijs, werkwijze en kwaliteit kan vergelijken.
- De offerte kan ook worden opgesteld na een overleg tussen ontwerper en aannemer/hovenier waarin het ontwerp besproken wordt. De aannemer/hovenier doet in dat geval zelf een voorstel voor te gebruiken materialen. Misschien heeft één partij wel een slimme oplossing waar jullie nog niet aan gedacht hadden?

Voor beide opties is een **kennismakingsgesprek** natuurlijk de eerste stap. Wat is de eerste reactie van de partij over het plan, is het haalbaar binnen budget? Twijfelen ze bij bepaalde onderdelen over de uitvoerbaarheid? Waar zien ze kansen?

Geef het ook aan als je kinderen, leerkrachten of ouders wil **betrekken bij de uitvoering**. Is dit iets waar de aannemer/hovenier een rol in kan spelen (begeleiding, coördinatie, aanleveren van materiaal/gereedschap)? Soms levert het niet direct tijd- of geldwinst op, maar het is altijd goed voor de betrokkenheid!

Beoordelen offerte: lees (evt. samen met de ontwerper) de offerte kritisch door en vraag altijd om schriftelijke uitleg als iets niet duidelijk genoeg omschreven staat.

Bij grote projecten of als de gemeente eigenaar van het schoolplein is, geldt er een soms **aanbestedingsplicht. Ook kan het zijn dat gemeenten speeltoestellen alleen inkopen bij bepaalde leveranciers (**raamcontracten**). Het is handig dit tijdig na te gaan bij de gemeente.*

INSPIRATIE

STAP 1: Voorbereiding

STAP 2: Start

Projectgroep & Kinderteam
Visie

Plan van Aanpak
Startmoment

STAP 3: Analyse en Ideeën

Hoe is het nu en hoe kan het zijn?
Programma van eisen en wensen
Tonen van de resultaten

STAP 4: Ontwerp

Ontwerper selecteren
Droombeeld vormen
Toetsen van het ontwerp
Veiligheid van speeltoestellen
Beheer- & onderhoudsplan
Tonen van het definitieve ontwerp

STAP 5: Uitvoering

Aannemer/hovenier selecteren
Samen bouwen
Keuring/risicoanalyse
Afspraken gebruik en lesplan
Feestelijke opening

STAP 6: Gebruik

5.2 Samen bouwen

In de realisatiefase gaat de schop in de grond. Aannemers gaan aan het werk, maar ook hier kijken we constant naar welke rol kinderen en volwassenen zelf kunnen spelen. Stenen sjouwen, zelf plantjes planten of wilgentenen vlechten, een muur schilderen of het opruimen van losse takken etc. Het is heel bevorderlijk voor het **gevoel van eigenaarschap** en het **scheelt ook nog eens in de kosten**. Je kunt hier een prachtige activiteit van maken als je wilt!

Vergeet niet om goede afspraken te maken met de aannemer en hovenier: wat zijn geschikte taken om met kinderen en ouders op te pakken? En zorg voor limonade, appels en cake om het harde werken te belonen!

Informeer **direct omwonenden** ook over momenten waarop er eventueel **geluidsoverlast** kan plaatsvinden, hoe lang bepaalde materialen (container, tegels etc.) op straat staan en of bepaalde wegen soms minder bereikbaar zullen zijn. Deel **contactgegevens** van de uitvoerder of de projectleider voor (acute) vragen.

TIP: Rondje schoolplein

Loop tijdens de uitvoering met een groepje leerkrachten en de (toekomstige) beheerder over de speelplaats en bespreek elk onderdeel met de groep. Zo ziet de leerkracht van de kleuters al voor zich hoe de kleuters straks rondjes om de bloembak zullen fietsen, en dan is dat randje misschien wel wat scherp. En voor groep 8 is de kortste route naar de pannakooi toch echt dóór dat bloemenperkje; dat is vragen om problemen...

In dit stadium kunnen jullie nog kleine aanpassingen vragen aan de uitvoerende partij(en).

5.3 Keuring/risicoanalyse

Zogenaamde '**maatwerk**' speeltoestellen tegen het eind van de realisatie gekeurd door een daarvoor aangewezen keuringsinstantie (AKI). Bij toestellen uit de catalogus is dit meestal niet nodig omdat deze al gekeurd worden geleverd. Let er wel op dat ze volgens de **instructie van de leverancier** zijn geplaatst qua vrije ruimte om het toestel heen en bijv. de valondergrond.

Soms is het verstandig/noodzakelijk om niet alleen een specifiek toestel te laten beoordelen door een expert, maar een (deel van) het **plein als geheel** te laten controleren. Zeker bij een 'speellandschap' met veel natuurlijke elementen kun je een risicoanalyse (laten) maken om beter in te kunnen schatten wat voor uitdaging en spanning zorgt, zonder dat er onaanvaardbare risico's optreden. Zo'n analyse kan helpen bij een keuring en toont, in het geval van een ongeluk, aan dat je je hebt ingespannen om de kans op schade of letsel te beperken.

- INSPIRATIE
- STAP 1: Voorbereiding
- STAP 2: Start
  - Projectgroep & Kinderteam
  - Visie
  - Plan van Aanpak
  - Startmoment
- STAP 3: Analyse en Ideeën
  - Hoe is het nu en hoe kan het zijn?
  - Programma van eisen en wensen
  - Tonen van de resultaten
- STAP 4: Ontwerp
  - Ontwerper selecteren
  - Droombeeld vormen
  - Toetsen van het ontwerp
  - Veiligheid van speeltoestellen
  - Beheer- & onderhoudsplan
  - Tonen van het definitieve ontwerp
- STAP 5: Uitvoering
  - Aannemer/hovenier selecteren
  - Samen bouwen**
  - Keuring/risicoanalyse**
  - Afspraken gebruik en lesplan
  - Feestelijke opening
- STAP 6: Gebruik

5.4 Afspraken gebruik en lesplan

Het plein is nu (bijna) klaar. In de visie voor het schoolplein hebben jullie het mogelijk al gehad over het gebruik van het schoolplein buiten de pauzetijden. Bijvoorbeeld voor het (frequenter) geven van **buitenlessen**, het **gebruik door de BSO** en (gedeeltelijke) openstelling voor de buurt. Maak concrete afspraken over wie welk deel van het plein wanneer kan gebruiken, wat je doet met losse speel- en lesmaterialen, het schoonhouden van het plein en bedenk samen eventueel een set **'speelregels'** voor gebruik van het plein buiten schooltijd.

Het maken van een buitenlesplan werkt het beste als je het samen met het team doet. Je kunt dan van elkaars ervaringen en ideeën leren en bijvoorbeeld afspreken om allemaal minimaal 1x per week naar buiten te gaan. Omdat buiten lesgeven andere vaardigheden vraagt dan binnen lesgeven, is het goed om met elkaar te gaan **oefenen in de praktijk**. Begin met een kleine groep leerlingen en breid dat steeds verder uit.

Wil je meer informatie over hoe je buitenlessen kunt vormgeven, inclusief lesideeën en -voorbeelden? Kijk dan op www.buitenlesdag.nl en doe mee aan de jaarlijkse Nationale Buitenlesdag!

5.5 Feestelijke opening

Als het nieuwe plein gereed is, wordt dit natuurlijk gevierd. Een feestelijke opening zorgt voor een vrolijk moment waarop alle betrokkenen met elkaar het **succes vieren**. Dit is ook het moment vanaf wanneer het beheer en onderhoudsplan in werking gaat treden. En misschien een mooi moment voor de eerste buitenles op het nieuwe plein?

Vergeet niet eventuele **sponsors** in het zonnetje te zetten. Misschien hebben de kinderen uit het Schoolplein ActieTeam wel leuke ideeën voor een **creatief bedankje** en een spectaculaire **openingshandeling**?

Nodig de **lokale pers** uit om de opening bij te wonen: mooie PR voor jullie school en schoolplein!

Vergeet tot slot niet om (het gebruik van) het plein ook op jullie **website** of in je **schoolgids** te noemen: een unique selling point voor (ouders van) toekomstige leerlingen!

- INSPIRATIE
- STAP 1: Voorbereiding
- STAP 2: Start
  - Projectgroep & Kinderteam
  - Visie
  - Plan van Aanpak
  - Startmoment
- STAP 3: Analyse en Ideeën
  - Hoe is het nu en hoe kan het zijn?
  - Programma van eisen en wensen
  - Tonen van de resultaten
- STAP 4: Ontwerp
  - Ontwerper selecteren
  - Droombeeld vormen
  - Toetsen van het ontwerp
  - Veiligheid van speeltoestellen
  - Beheer- & onderhoudsplan
  - Tonen van het definitieve ontwerp
- STAP 5: Uitvoering
  - Aannemer/hovenier selecteren
  - Samen bouwen
  - Keuring/risicoanalyse
  - Afspraken gebruik en lesplan**
  - Feestelijke opening**
- STAP 6: Gebruik

STAP 6: GEBRUIK

Nu het plein af is en gebruikt wordt, treedt ook het beheer- en onderhoudsplan in werking dat gedurende het project is opgesteld. En nu zie je pas echt hoe het plein gebruikt wordt tijdens de lessen, in de pauzes en daarna.

Soms kunnen kinderen nog een duwtje in de rug gebruiken om bepaalde delen van het plein (intensief) te gebruiken. Dat kan door af en toe een activiteit te organiseren (denk aan een spel tijdens de pauze, buitenles of gymles) of door het spel te stimuleren met losse materialen of kleine opdrachten.

Stel samen speelregels op als je ziet dat bijvoorbeeld het groen platgelopen wordt, of betrek kinderen bij het onderhoud hiervan zodat ze er voorzichtig(er) mee omgaan.

Op zoek naar inspiratie voor de lessen en het spelen?

Kijk dan eens op:

- www.buitenlesdag.nl voor ideeën voor buitenlessen, voorbeeldlessen en praktische tips;
- www.ivn.nl om je aan te sluiten bij de Groene Revolutie van IVN en voor o.a. inspirerende natuurlessen;
- www.speelbeweging.nl voor speeltips van Jantje Beton en andere buitenspeelinspiratie.

TIP: Rondje schoolplein

Vul, nu alles af is en in de grond staat, je beheerkalender aan met de namen van de planten. Dit maakt onderhoud makkelijker. Je kunt deze plattegrond elk jaar laten vernieuwen door bijvoorbeeld groep 7/8 door ze een foto-plattegrond te laten maken.

Bedenk ook hoe nieuwe leerkrachten worden opgeleid in het gebruik van het gezonde schoolplein. Zij hebben zeer waarschijnlijk nog geen ervaring met buiten lesgeven en zullen nog ervaring op moeten doen. Je kunt bijvoorbeeld per leraar een "mentor" aanstellen die hem begeleidt in het gebruik van het schoolplein.

- INSPIRATIE
- STAP 1: Voorbereiding
- STAP 2: Start
  - Projectgroep & Kinderteam
  - Visie
  - Plan van Aanpak
  - Startmoment
- STAP 3: Analyse en Ideeën
  - Hoe is het nu en hoe kan het zijn?
  - Programma van eisen en wensen
  - Tonen van de resultaten
- STAP 4: Ontwerp
  - Ontwerper selecteren
  - Droombeeld vormen
  - Toetsen van het ontwerp
  - Veiligheid van speeltoestellen
  - Beheer- & onderhoudsplan
  - Tonen van het definitieve ontwerp
- STAP 5: Uitvoering
  - Aannemer/hovenier selecteren
  - Samen bouwen
  - Keuring/risicoanalyse
  - Afspraken gebruik en lesplan
  - Feestelijke opening
- **STAP 6: Gebruik**

SPEELSE & NATUURRIJKE SCHOOLPLEINEN

GEZONDE SCHOOLPLEINEN

Jantje Beton, IVN, het RIVM Centrum Gezond Leven, de PO-Raad, VO-raad en MBO Raad hebben van 2014 t/m 2016 zeventig scholen ondersteund bij het realiseren van een Gezond Schoolplein. De ervaring die wij opdeden en de materialen die we ontwikkelden hebben we vertaald in dit stappenplan, waarmee je zelf aan de slag kunt. Een Gezond Schoolplein is een uitdagend, groen en rookvrij plein te maken dat de fantasie prikkelt, beweging stimuleert en kinderen leert over het belang van de natuur. Tijdens én na schooltijd.

Fotocredits:

(boven) p.2, 4, 5, 11, 17, 21: 'naar school' door de makers van Ouders van nu | p.3 (rechtsonder): Juri Hiensch | p.4 (rechtsonder) Anja Onstenk
(boven) p.8, 10, 13, 14, 15, (midden) p.18, (linksonder) p.20: Tamara Reijers | p.18: Lenneke Lingmont